

רשימות

בפרשת השבוע

כי-תשא

פרק ל' פסוק ל"ד

וחלבנה

רש"י: בושם שריחו רע, ומנאה הכתוב בין סממני הקטורת, ללמדנו, שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגודת תעניתינו ותפילתינו את פושעי ישראל שיהיו נמנין עמנו [כריתות ו:].

פירוש: שכמו שהחלבנה כשהוא לבד הוא ריח רע, וכשהוא ביחד עם הסממנים האחרים הוא הופך לריח טוב, כמו כן עלינו לצרף לתפילתינו את פושעי ישראל, ואז יתקבלו התפילות [זה המקור שאומרים בליל יום הכיפורים "אנו מתירים להתפלל עם העבריינים", ראבי"ה יומא תקכח] ויש להסביר שלא רק בגלל שהחלבנה בטל באחרים, ואין מריחים אותו יותר, אלא י"ל יותר מזה, שהריח הרע בצירוף הבשמים האחרים, נהפך בעצמו ומשתנה לריח טוב בגלל הצירוף, וכמו כן הפושע מישראל נהפך לריח טוב, כשהוא בא להצטרף למנין בתענית ובתפילה, כיון שהקב"ה שמח שכל הסוגים בעם ישראל מתפללים אליו ביחד, כיון שהפושע מושפע לטובה מסביבותיו ומתחזק על ידי הסובב אותו בתפילה, וכן בגלל התענית.

והוא חידוש שאפשר לצרף אותם איתנו, ולולי הפסוק והדרשה הזאת היינו אומרים שאין לצרף עמנו את פושעי ישראל לתפילתנו, כי הרי מצינו שאפילו להסב לאכילה עם אנשים שאינם מהוגנים, אנשי ירושלים לא היו מסיבים איתם. [ועיין לעיל פרק י"ח פסוק י"ב מה שכתבנו בזה].

דבר דומה מצינו במדרש על חג הסוכות [ויקרא רבה ל, יא] וכך נאמר שם "דבר אחר פרי עץ הדר אלו ישראל, מה אתרוג זה יש בו טעם ויש בו ריח, כך ישראל יש בהם בני אדם שיש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים. כפות תמרים אלו ישראל, מה התמרה הזו יש בה טעם ואין בה ריח, כך הם ישראל יש ביניהם שיש בהם תורה ואין ביניהם מעשים טובים, ענף עץ עבות אלו ישראל מה הדס יש בו ריח ואין בו טעם, כך ישראל יש ביניהם שיש בהם מעשים טובים ואין ביניהם תורה, ערבי נחל אלו ישראל, מה ערבה זו אין בה טעם ואין בה ריח, כך הם ישראל יש ביניהם בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים. ומה הקדוש ברוך הוא עושה להם, לאבדן אי אפשר, אלא אמר הקב"ה יוקשרו כולם אגודה אחת והם מכפרים אלו על אלו".

יש בנותן טעם להביא את דברי הפייט [בסילוק ליום הראשון לחג הראשון של סוכות] ששם הדברים מובאים בתוספת דברים, וז"ל "וכמו בעץ הדר ריח וטעם, כן בעם זו בעלי מצות ודת נועם, וכמו בכף תומר טעם ולא ריח, כן בעם זו בעלי מצות בלא דת ריח, וכמו בעבות ריח וטעם מר,

כן בינימו הוגי דת וחכם מר, וכמו ערבה בלא טעם וריח, כן בינימו עקשים אטומים מלהריח, וכמו עץ פרי עלי סרק מחפים, כן ישרים עלי רשעים מחופפים, וכמו הם אגודים אלה באלה, כן תלויים אלה באלה, למשוך אלה את אלה, ולכפר אלה על אלה".

ודע שאף על פי שאמרנו שמתפללין עם פושעי ישראל, אך לא יעמוד ליד אדם רשע בתפילה, שכן מצינו בספר חסידים [תש"ע] וז"ל "צריך אדם שהוא ירא שמים כשמתפלל לא יעמוד ולא ישב בתפילה אצל אדם רשע מפני שכשעומד אדם רשע בתפילה יהרהר הרהורים רעים ושכינה מתרחקת ממנו", עיי"ש.

פרק ל"ב פסוק ב'

באזני נשיכם

רש"י: אמר אהרן בלבו, הנשים והילדים חסים בתכשיטיהן, שמא יתעכב הדבר ובתוך כך יבא משה, והם לא המתינו ופרקו מעל עצמן.

בפרקי דרבי אליעזר [מה] [וכעין זה גם במדרש רבי תנחומא (ט)] נאמר:

דן אהרן דין בינו לבין עצמו אמר אם אני אומר לישראל תנו לי כסף וזהב מיד הם מביאים, אלא הריני אומר להם תנו לי נזמי נשיכם ונזמי בניכם ובנותיכם והיה הדבר בטל ממנו שמעו הנשים ולא קבלו עליהם ליתן נזמיהן לבעליהן אלא אמרו להם אתם רוצים לעשות שקוץ ותועבה שאין בו כח להציל, לא שמעו להם, ונתן הקב"ה שכרן של נשים בעולם הזה ובעולם הבא, ומה שכר נתן להם לעולם הזה שהן משמרות ראשי חדשים. עד כאן.

יש להבין מדוע דוקא הנשים זכו לשכר של ראשי חדשים ולא הילדים אלא י"ל כיון שהנשים התנגדו לבקשת בעליהן לתת את תכשיטיהן עם תוכחת מוסר נגד עצם הבקשה, דבר שמראה על ההתנגדות שלהם לעבודה זרה ואי רצונם להשתתף בדבר זה, וזו סיבת התנגדותם לפרוק מעליהם את זהבם, ואין הדבר נובע בגלל שחסים על תכשיטיהם כמו שחשב אהרון הכהן, לכן זכו לשכר ששומרים ראש חודש יותר מהאנשים [עיין אורח חיים סימן תי"ז]. מה שאין כן הילדים שלא רצו לתת התכשיטים בגלל שחשו עליהם, לא זכו לשכר מיוחד, כיון שזהו טבעם, ועל מעשים הנעשים בגלל טבע האדם אין מקבלים שכר.

פרק ל"ב פסוק ז'

שחת עמך

רש"י: שחת העם לא נאמר, אלא עמך, ערב רב שקבלת מעצמך וגיירתם ולא נמלכת בי, ואמרת טוב שידבקו גרים בשכינה, הם שחתו והשחיתו.

פירוש: רק בני לוי לא עבדו לעגל הזהב, אך שאר בני ישראל הושפעו מהערב רב והלכו ועבדו לעגל, שהערב רב יזמו.

י"ל שאפשר ללמוד מכאן את חוזק ההשפעה של אנשים רעים שנמצאים בסמיכות לאנשים כשרים, וכן רואים עד כמה צריך להתרחק במאוד מאוד מאנשים בעלי השפעה רעה, ואפילו אנשים חזקים מאוד ברוחניות גם הם צריכים להשמר מאנשים רעים, שהרי מדובר כאן בבני ישראל שעברו את כל ניסי ארץ מצרים וים סוף וראו אמונה בחוש הראיה, וכמו שמובא במדרש שראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים, ולכאורה זה פלא שאנשים כאלה שנאמר עליהם "ויאמינו בה" ובמשה עבדו" הם יכשלו בחטא העגל, והכל בגלל קרבתם לערב רב, ורואים מכאן את חוזק ההשפעה הרעה של אנשים לא כשרים, ואפילו על אנשים המוחזקים בכשרות, וכמו שבארנו. [ועיין עוד מה שכתבנו בחומש במדבר פ"ג פכ"ט].

עוד יש להעיר בענין זה-- שהנה בפרשת עגל הזהב הרבה פסוקים כתובים על הענין של "אשר העלוך מארץ מצרים", וצריך להבין מה הסיבה שהם כל כך הדגישו ענין זה? י"ל שרק כך יכולים הערב רב לשכנע את בני ישראל לעבוד לעגל, שהרי כל העם הנמצאים כאן, הם דור שעלה ממצרים, וראו בחוש את יד ה', ולא שייך שיכפרו כל כך מהר בקב"ה כי הרי הם עדיין הם תחת רושם העליה ממצרים, לכן אמרו להם "אלה אלוהיך אשר העלוך ממצרים", שלא מכחישים את עצם דבר העליה ממצרים, שהרי אז לא יאמינו להם כלל, אלא שרק משנים את הגורם לעלייתם מארץ מצרים.

מתוך הספר "רשימות בפרשת השבוע", של הרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו haseforum@gmail.com